

Alte Drucke

**Pauli Orosij Historiographi clarissimi opus
prestantissimu[m] ||**

Orosius, Paulus

Parhisijs, 1510

Pauli Orosij historiarum Secundi Libri initium.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150552

minum non recusarēt: dūmodo inimicis suis hostes acquirerēt. Athenienses tāta bellorū tēpestatē p̄moti duos duces delīgūt. Pericle spe Pericles
 etatē virtutis virū & Sophocle scriptorē tragediarū: q̄ diuīso exerci & Sopho
 tu & spartanorū fines populati sūt & multas asiē ciuitates athenien des indu
 sium ip̄erio adiecerūt Hinc porro p̄ānos. l. icerta semp victoria terra ces electi.
 mariq; pugnātū ē: donec Spartani & opib⁹ iminutis: & fide p̄fligata Lacede
 focijs quoq; p̄bro fuere. Sed hec p̄ tot etatū volumina icubuisse gre moni op
 cie paruipeditur. Nūc autē interpellari iterdū voluptates & ip̄ediri pa pugnātur
 rūq; libidines nō sustinet: q̄q̄ iter illi⁹ t̄p̄is hoies atq; isti⁹ hoc iter est: Discrimē
 q̄ illi ē quo aio: hec itolerada tolerabāt: q̄a in his nati v̄l enutriti erāt: ingenio
 & meliora non nouerāt: isti autē perpetuo in vita sua tranquillitatem illius atq;
 & deliciarum sereno assuefacti: ad omne vel modicum obductę solli istius tem
 citudinis nubilū cōmouētur. Atq; vtinā ip̄sum depulso huius vel pestatis.
 modicę inquietudinis precarētur: cuius munere hāc ignorataz alijs Que pol
 temporib⁹ iugitatē pacis habuerūt. Et qm̄ spopodisse me memini: cū licit⁹ ē res
 veluti articulis quib⁹ dā dicendi ordinē definirem: dicturū me esse petit oro
 ab orbe cōdito v̄l p̄ ad vrbez cōditā: huic volumini: quod ab orbe cō
 dito explicuimus: finis hic fit: vt ab vrbe cōdita sequens libellus in
 cipiāt: qui cōtextiora illorum tēporū mala exercitatoribus quippe
 ad nequiciam atq; eruditioribus hominibus continebit.

¶ Pauli Orosij historiarum Secundi

Libri initium.

Cap. i.

Meminem iam esse hominum arbitror: quē late
 re possit: q̄ hominem in hoc mūdo Deus fece
 rit: vnde etiā peccāte hoīe mund⁹ arguitur:
 ac propter nostrā intemperatiam cōprimendā
 terta hec: in qua viuim⁹: defectu ceterorū ani
 malium & sterilitate suorū fructuū castigatur.
 Itaq; si creatura dei merito: & disp̄atio dei su
 m⁹: quis magis diligit eā q̄ ille qui fecit? Quis
 autē ordinat⁹ regit: q̄ is: qui & fecit & diligit? Quis vero sapienti⁹ &
 fortius ordinare & regere facta potest: q̄ qui & faciēda prouidit: & p̄
 uisa perfectit? Quapropter omnē potestātē a deo esse: omnemq; ordi
 nationē: & qui nō legunt sentiūt: & qui legunt cognoscūt. Qd si po
 testates a deo sunt: quāto magis regna: a quib⁹ reliquę potestates p̄
 grediunt. Si autē regna diuersa: quāto equius regnū aliquod maxi
 mum: cui reliquorū regnorū potestas vniuersa subijci. Quale a prin
 cipio Babilonicū: & deinde Macedonicū fuit: postea etiam Aphrica

Epistola
 pulcherri
 ma memo
 ratuq; ti
 gnissima.

c. i.

num atq; in fine Romanum: qđ vſq; ad nūc manet: eademq; ieffabil
 ordinatiōe p quattuor mūdi cardines, iiii, regnorū principatus fuere
 diſtinctis gradib⁹ eminentes: vt Babilonicū regnū ab oriēte: a meri
 die Carthaginēſe: a ſeptētrione Macedonicū, ab occidēte Romanū,
 quorū inter primū & nouiſſimū: ideſt inter Babilonicū & Romanū:
 amcondi: quaſi inter patrē ſenē ac filium parū: Aphricanū & Macedonicum
 dit Semi: breuia & media: quaſi tutor curatorq; venerunt: poteſtate temporis
 ramis, non iure hæreditatis admiſſa, Quod vtrum ita ſit aperitiſſime expe
 Regni al: dire curabo.

ſyriorum
 diuturni
 tas occiſo
 Sardana
 palo tādē i
 Medos
 trāſſata ē,
 Tēp⁹ trāſ
 lationis il
 lius,
 Procas
 Rheas
 Siluias

De Nino rege Aſſyriorum occiſo.

Cap. ij.

Ex primus apud Aſſyrios: q; eminere cæteris potuit: Ni
 nus fuit. Occiſo Nino Semiramis vxor ei⁹ totius Aſie re
 gina Babiloniā vrbē inſtaurauit: caputq; regni Aſſyrij: vt
 eſſet: inſtituit. Regnū aſſyriorū diu in concuſſa potentia
 ſterit. Sed cum Arbaſtus: quem alij Arbacem vocant: præfectus Me
 dorū: idemq; natione Medus Sardanaſpalum regem ſuum apud
 Tēp⁹ trāſ: Babiloniā interfeciſſet: regni nomen & ſummam ad Medos tran
 ſlationis il ſtulit. Ita Nini & Babilonis regnum eo anno in Medos deriuatum
 eſt: quo āno apud Latinos Procas Amulij: & Numitoris pater: auus
 autem Rheas Siluias: quæ mater Romuli fuit: regnare cœpit. Vt au
 tem omnia hæc inſtabilibus myſterijs profundiffimis dei iudicis
 diſpoſita: non aut humanis viribus aut incertis caſibus accidiſſe per
 doceam: omnes hystoriæ antiquæ a Nino incipiunt: omnes hystoriæ
 Hystoriæ Romanæ a Proca exoriuntur. Deinde a primo anno imperij Nini
 antiquæ vſq; quo Babilona Semiramide inſtaurari cœpta eſt: interueniunt
 A Nino anni. lxxiij. Et a primo anno Procæ cum regnare cœpit vſq; ad cō
 ſumpſere ditionem vrbis facta a Romulo: interſunt anni æque lxxiij. Ita re
 initiū Ro: gnante Proca futura Romæ ſementis iacta eſt: & ſi nondum germē
 manæ ve: apparet. Eodem anno ipſius Procæ regni Babilonis regnum defe
 ro a Proca cit: & ſi adhuc babilon ipſa conſiſtit. Diſcedente autem arbaſto in
 Annorū Medos partem regni penes ſe retinere Chaldei: qui babiloniam ſi
 nūerus a bi aduerſū Medos vēdicauerūt Ita Babiloniæ ptās apđ medos pprī
 Nino ad etas apđ Chaldæos fuit. Chaldæi autē ppter antiquā regiæ vrbis di
 Babiloni gnitatem non illam ſuam: ſed ſe illius vocari maluerunt. vnde factū
 am cōditā ē: vt Nabuchodonofor ceteriq; poſt eum vſq; ad Cyrum reges quīs
 Eta Pro: Chaldeorum viribus potentes: & babilonię nomine clari legantur:
 ca vſq; ad in numero tñ & ordine regum non habentur illuſtrium:
 vrbē a Ro

Quādo Babilon illa cecidit: & Roma ſurrexit. Cap. iij.

Babyloni itaq; eo anno sub Arbactō prefecto dehonora-
ta est: quo Roma sub Proca rege vt proprie dixerim semi-
tructa est. Babylon nouissime eo tpe a Cyro rege subuerfa: Vide re-
quo primum Roma a tarquiniorū regum dominatione li-
gnosce vi-
berata est: siquidem sub vna eademq; conuenientia temporū illa ce-
cissitudi-
cidit: ista surrexit: illa tunc primum alienigenarum perpeffa domina-
tum: hæc tunc primum et suorum aspernata fastidiū: illa tunc quasi
moriens dimisit hæreditatem: hæc vero pubescens tūc se agnouit hæ-
redē: tūc oriētis occidit imperiū: & ortū ē occidentis. Et ne diuti⁹ ver-
bis morer, cōmitto me dēribus insaniētū: sed veritatis p̄sidio liberā-
dū. Regnauit. Ninus annis. liij. Medio imperij sui tempore Babylo-
niam caput regni condidit.

¶ De Babylone & Roma.

Cap. liiij.

Tem Babylon post annos. M. c. lxxiii. q̄ cōdita erat a Me-
dis & Arbactō rege eorum. prefecto autē suo spoliata op-
pibus & regno: atq; ipso rege priuata est: ipsa tñ post ali-
quādū mansit incolumis. Similiter & Roma post annos
totidem: hoc est. M. lxxiii. a Gothis & ab Alarico rege eorum: comi-
te at suo irrupta: & opibus spoliata nō regno: manet adhuc: & regnat
incolumis: Quis intantum arcanis statutis in vtramq; vrbem conue-
nientie totius ordo seruatus sit: vt & ibi p̄fectus eius Arbact⁹ regnū
inuaferit: & hic huius p̄fectus Attalus regnare temptauerit: tamen si
apud hanc solam merito christiani imperatoris Honorij attentatio
prophana vacuata sit: Itaq; hæc ob hoc precipue commemorāda cre-
didi: vt tanto arcano ineffabile iudiciorum dei ex parte patefacto
intelligent hi: qui insipienter vtiq; de tēporibus christianis mura-
murant: vnum deum disposuisse tempora: & in principio Babylo-
nijs & in fine Romanis: illius clementie esse: quod viuimus: quod
autem misere viuimus intemperantie nostræ. Ecce similis Babylo-
niæ ortus: & Romæ similis potentia: similis magnitudo: similia
tempora: similia bona: similia mala: tam etsi non similis exitus sit
mili sue defectus: illa enim regnum amisit: hæc retinet: illa interfe-
ctione regis orbata: hæc incolumi imperatore secuta est. Et hoc qua-
re: quoniam ibi in rege libidinum punita turpitudine: hic christianæ re-
ligionis continentissima æquitas in rege seruata est: ibi absq; religio-
nis reuerentia auiditatem voluptatis licentia furoris impleuit: hic &
christiani fuerunt: qui p̄cerent: & p̄pter quorū memoriā: & in quorū

Ninus re-
gnauit an-
nis. liij.
Babylo-
nis & ro-
mæ cōue-
nientia in
fortuna tñ
disparitas

Arbactus
Attalus

Dei: lemē
tiæ eē qđ
viuimus:
qđ autē mi-
sere viu-
mus itēpe-
ratiōis nre
Dīctorū
repetitio.

c. liij.

memoria parceretur. Quappter defināt religiōem lacerare: & laceſſe re patiētia dei ppter quā habēt qđ habēt: & vtiā hoc quoq; ipunitū habeāt: ſi aliquādo deſiſtant. Reclāt ſane mecū maiorū ſuorum tem pora bellis inquietiſſima: ſcleribus execrabilia: diſſentionib⁹ foeda: miſerijs continuatiſſima: que & merito poſſunt horrere: qui affue- & neceſſario debent rogare: ne ſint eum ſane rogare ſolum deum: qui & tunc occulta iuſticia permiſit: vt fierent: & nunc aperta miſericor- dia praeſtat: vt non ſint: quæ modo a me plenius ab ipſo vrbis exor- dīo pe ruolutis per ordinem hitoricis proferentur.

¶ Vrbis Roma in italia condita.

Cap. V.

Anni con-
ſtructiōis
Romę.

Dos ro-
mæ.
Romuli
acta flagi-
cioſa.

Nno igitur poſt euersionem Troiæ circiter. ccc. xxxv. O- lympiade autem ſexta: q̄. v. demum anno quattuor in me- dio expletis apud Elidem Græciæ ciuitatem agone & lu- dis exercere ſolet: vrbis Roma in Italia a remo & Romu- lo geminis auctoribus condita eſt: cuius regnum continuo Romul⁹ parricidio imbuit pariq; ſucceſſu crudelitatis ſine more raptas ſabi- nas improbis nuptijs conſederatas maritorum & parentum cruore dotauit. Itaq; Romulus interfecto primum auo Numitore: de hinc Remo fratre: arripuit imperiū: vrbemq; conſtituit Regnum au- tuos fratris. templum ſoceri ſanguine dedicauit: ſcleratorum ma- num promiſcua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellum forum vrbis fuit: mixta ſimul externa ciuiliacq; bella nuq̄ de futura ſi- gnificans. Sabinorum: quos federe ludisq; pellexerat: feminas tam inhoneſte preſumpſit: q̄ nefarie defendit. Ducem eorum Titum Ta- titum ſenem honeſtis pietatis cauſis inſiſtentem: diu armis propulſa- tum mox vt in ſocietatem regni aſſumpſit: occidit. Cum Venienti- bus prelium adhuc paruo nomine magnis viribus agitatū eſt Cē- ninenſium captum ac dirutum oppidum. a ſumptis ſemel armis nū- q̄ quies fuit: quippe quibus egeſtas turpis atq; obſcena fames domi- timeretur ſi vnq̄ paci acquieuiſſent. Iam hinc inceſſabilia certami- na: & iuxta quantitatem virium ſemper grauia q̄ breuiſſime ſtrinxe- ro Tullum Hoſtilium militaris rei inſtitutorem fiducia bene exer- citatæ iuuentutis Albanis intuliſſe bellū & diu altrinſec⁹ ſpe incer- ta certaq; clade: tandem peſſimos exitus & dubios euentus compen- dioſa tergemīnorum congreſſione fuiſſe. Rurſus pace dirupta Me- tium Suffetium Fidennate bello meditata etiam proditiōe ſuſpen- ſum curribus in diuerſa raptantibus duplicis animi noxam poenā di- uiſi corporis expendiſſe. Latinos Anco Martio duce ſepe congreſ-

Tull⁹ ho-
ſtilius.

Metij ſup
plicij.

sos aliquando superatos: Tarquinium Priscum omnes finitimos & po-
 tentes tunc. xii. Thusciam populos innumeris concidisse consiliis: Ve-
 ientes Seruo Tullo insidente victos fuisse nec domitos: Tarquini-
 lius
 supbi regnum occiso socero scelere assumptum: hita in ciues crudeli
 tate detentum flagitio adulteratae Lucretiae amissum & intus domestica
 vicia virtutesq; forinsecus emicantes. i. oppida valida in Latio pen-
 capta Ardea Oricolum Siuessam Pometiam que: & quicquid in Gabios
 vel fraude propria vel poena filij vel Romanis viribus petrauit. Sed
 Romani quanta mala per. cc. xl. & .iiii. annos continua illa regum domi-
 natione ptulerit non solum vnus regis expulsio: verum etiam abiuratio
 regij nominis & potestatis ostendit: nam si vnus tantum supbia fuisset in
 culpa ipsum solum oportuisset expelli seruata regia dignitate Me-
 lioribus igitur regibus vrbe impulsis Romani consulendum sibi quod cuius
 suae libertati dominandum rati: consules creauerunt: quibus veluti adulta rei
 publicae crescentes aetas robustioribus ausis exercebat. Ca. vi.

 Mno post urbem conditam. cc. xliii. Brutus primus apud
 Romanos consul primum conditorum regemq; Romae
 non solum exaequare paricidio sed & vincere studuit: quip-
 peduos filios adolescentes totidemq; vxoris suae fra-
 tres Vitellios iuuenes reuocandorum in vrbe regum placitos insi-
 mulatos in concionem protulit: virgis cecidit securi que percussit
 Ipse deinde Veientum Tarquinienfiumq; bello cum Arunte super-
 bi filio congressu sibi commortuo que procubuit. Porfenna rex He-
 truscorum grauissimus regij nominis suffragator Tarquinienfium
 manum ingerens tribus continuis annis trepidam urbem terruit: con-
 clusit: obsedit: & nisi hostem vel mutuis constanti vrendae manus pa-
 tientia: vel virgo Chloelia admirabili transmeati fluminis audacia
 permouisset profecto Romani compulsi fuissent perpeti aut captiui-
 tatem hoste insidente superati: aut seruitutem recepto rege subie-
 ti Post haec Sabini corrosis vndiq; copiis magno apparatu belli Ro-
 mam contendunt quo metu consternati Romani dictatorem creant:
 cuius auctoritas & potentia consulem preiret: quae res i illo tunc bel-
 lo plurimum emolumenti tulit. Sequitur discessio plebis a patribus
 cum Marco Valeriano dictatore delectum militum agente varijs po-
 pulis stimulatus iniurijs sacrum montem insedit armatus quod perniciem
 quid atrocius cum corpore a capite delectum perditione mei: per quod
 spirabat: meditaretur actumq; de romano nomine intestina perniciem
 foret: nisi maturata reconciliatio subrepisset prius: quam se discessio co-
 c. iij.

Regibus ex-
 pulsus con-
 sules cre-
 auerunt Ro-
 mani,
 Brutus pri-
 mus roma-
 norum consul
 Brutus fili-
 os percussit.

Porfenna
 Tarquini-
 os reduce-
 bat.
 Mutius sce-
 uola intel-
 ligit quod pa-
 tientia adu-
 ltae man-
 Porfennas
 exterruit
 Chloelias
 audacia.
 Dictator
 creatur.
 Discessio
 plebis a
 patribus.

gnosceret: vrget enim se atq; imminet sibi extra illas apertas belloꝝ
clades successu misero claudastina pernicies: quippe Tito Gessonio
& Publio Numitio consulibus duo vel maxima omnium malorum
abominamenta fames & pestilentia fessam urbem corripuere. Cessa-

Fames & pestilētia, tum est paulisper a praelijs: cessatum tamen a mortibus non ē. Veien-
tes & Hetrusci graues hostes adiunctis sibi finitimorum copijs in
Tito Gessonia & Publio Numitio consulibus bella surgentes obuiss. Marco Fabio & Gneo Manlio consulibus
excipiuntur: vbi post sacramentum iurationis: quo se Romani deuo
uerant: non nisi post victoriā ad castra redituros: adeo atrox certamē
fuit: vt dictis victoribusq; par forma essent: & amisso plurimo exerci-
tu: occisisq; in pugna Manlio consule & Fabio consulari: Marcus fa-
bius consul oblatum sibi a senatu triumphum suscipere recusaret:
Hetrusci quia tantis reipublice detrimentis luctus poti⁹ debebatur. Glorio-
sissima illa numero & viribus Fabiorum familia Veientanum sortita
certamen q̄ tam reipublice orbitatem occasu suo intulerit infamib⁹
vscq; nunc vocabulis testes sunt fluuius q̄ perdidit & porta quæ emi-
sit nam cum sex & .ccc. Fabij vere clarissima Romani status lumina
speciale sibi aduersum Venientes decerni bellum expetiuisent: spē
temere sumptæ expeditionis primis successibus firmauerūt: de hinc
inducti in insidias circumuentiq; ab hostibus omnes ibidez trucidati
sunt: vno tantum ad enunciandam cladem reseruato: vt miserius
audiret patria perditos: q̄ perdidisset. Ad hæc non Romæ tantum ta-
lia gerebantur: sed quæquæ prouincia suis ignibus æstuabat & qd̄
poeta præcipuus in vna vrbe descripsit: ego de toto orbe describe-
rim. Crudelis vbiq; luctus: vbiq; pauor: & plurima mortis imago.

¶ De regno persarum & Cyro rege.

Cap. viij.

Cirus con-
tempora-
neus Tar-
quinij.

Ganges

Hic eodem tempore Cyrus rex Persarum quem supe-
rius explicandæ historiæ causa commemoraueram: qui
tunc Asiam, Scythiam: totumq; orientem armis perua-
gabatur cum Tarquinius superbus urbem: vel rex: vltimo
stis aut seruitio premebatur: aut bello. Cyrus: vt dixi: cunctis aduersus
quos ierat: p̄dominitis. Assyrios & Babylonias petit gentem: urbemq;
tunc cunctis opulentio rem: sed impetum eius, Gages fluuius secun-
dū post Euphratem magnitudinis interceptit. Nam cum vnus regio-
rum equorum candore formaq; p̄cipuum cum equite transmeandi
fiducia persuasum: qua per rapacem alueum offensi vada vorticis at-
tollebantur: abreptum p̄cipitatumq; misisset: rex iratus vlcisci iam-
nē statuit contestans eum qui tā p̄clarę equū equitemq; vorasset: for-

minis vix genua tangentib⁹ a se pmeabilem relinquendum. Nec in Cirus in
 peragendo segnior totis copijs ppete āno Gangem fluuiū p magnas Gangem
 cōcilū deductūq; fossas i. cccc. & lx. alueos cōminuit. Eo opere pdo vlciscitur
 ctis fossoribus ēt Euphratē longe validissimum & mediā Babylonē Euphras-
 am īterfluentē deriuauit. Ac si meabilib⁹ vadis siccum ēt patentibus tes fossorū
 aluel partib⁹ iter fecit: coepitq; vrbē: quam vī ope humano extrui po opera me
 tuisse: vel humana virtute destrui posse: vtrūq; pene incredibile apud abilis.
 mortales erat: Nāq; Babyloniam a Nembroth gygante fundatam a Babylo-
 Nino vel Semiramide reparatam multi prodidere. Hæc campi pla: nia Nem-
 nicie vndiq; conspicua: natura loci: lætissima: castorum facie meni: broth con-
 bus paribus per quadrum disposita: murorum eius vix credibili re: dita quā
 latu firmitas & magnitudo. i. latitudo cubitorum. i. altitudo q̄ter tā Ninus vī
 ta. Cæterum ambitus eius. cccc. lxxx. stadiis circūuenitur Murus Semira
 coctili latere atq; interfuso bitumine cōpactus: fossa extrinsecus la: mis āplia-
 te patens vice annis circūfluit A fronte murorum. c. portæ creæ. uit.
 Ipsa autem latitudo in consumatione pinnarum vtroq; latere habi: Babylois
 taculis defensorum æque dispositis mediā tercapedine astas qua: conditio.
 drigas capit: domus intrinsecus quater geminæ: habitationes minia
 ci proceritate mirabiles. Et tamen magna illa Babylon prima post re
 parationem humani generis cōdita: nūc pene etiā minima mora vi:
 ctā: capta: ab subuersa est. Ibi tunc Croes⁹ rex Lydorum famosus o:
 pibus: cum ad auxiliandum babyloijs venisset: victus sollicitusq; Croesus
 in regnum refugit Cirus autem postea q̄ Babyloniam vt hostis īnu: is auxilia
 sit vt victor euerit: vt rex disposuit: bellum transtulit in Lydiā: vbi tur⁹ venit
 conterritum superiore iam plio exercitum nullo negotio superauit. q & vict⁹
 Ipsum etiā Croesum cepit: captumq; vita & patrimonio donauit. rediit.
 Exaggerare hoc loco mutabilium rerum instabiles status non opus Croes⁹ ca:
 est: quicquid enim est ope & manufactum labi & consumi vetustate pitur.
 Babylon capta confirmat: cuius vt primum imperium ac potentissi. Humana
 mū extitit: ita primū cessit: & veluti quodā iure succedentis etatis de oia vetu-
 bita posteris traderetur hereditas: ipsis quoq; eandem tradendi for: state con
 mulam seruaturis: ita ad proxima aduentantis Cyri tentamenta suc sumi.
 cubuit magna babylo: & ingens Lydiā amplissima orientis cum ca
 pite suo brachia: vnus prelii expeditione ceciderunt: & nostri in cir-
 cumspecta āxietate caulantur. si potentissime ille quondam romanę
 reip. moles nunc magis ibecillitate proprię senectutis: q̄ alienis con
 cussę viribus contremiscunt.

Pauli orosij

¶ Cyrus scythis bellū intulit: & a Tomyri regina q̄ tūc eis p̄e
rat victus & occisus est. Cap. viij.

Cyrus
Tomyris

Gitur Cyrus p̄ximī tēporis successu Scythis bellū intu-
lit: quē Tomyris regina: que tūc genti preerat cū phibere
trāsītū Araxi fluminis posset: transire pmisit: primū ppter
fiduciā sui: dehinc ppter oportunitatez ex obiectū flumi-

Ciri astu-
cia i capiē
do hoste

nis: hostis iclusi. Cyrus itaq; Scythiā ingressus procul a trāmisso flu-
mine castra metat⁹: insup altu eadē instructa vino epulisq; deseruit:
q̄si territ⁹ refugisset. Hoc cōperto regina tertiā partē copiarū & filius
adolescētulū ad psequēdū Cyrū mittit Barbari veluti ad epulas iui-

Ebrietate
vincūtur
barbari

tati primū ebrietate vincūt: mox reuertente Cyro vniuersi cū adole-
scēte obrūtāt Tomyris exercitu ac filio amisso vī matris: vī regiādo
lorē sāguie hostiū diluere prōpti⁹ q̄ suis lachrymis pat Simulat diffi-
dētiā desperatiōe cladis illatæ: paulatim cedēdo supbū hostē i insidias

Cir⁹ cū cc.
Millib⁹ p
saz cedit
Attēde di
ctū

vocat Ibi qppe pposit is iter mōtes ifidijs. cc. M. Persaz cū ipō rege
deleuit: adiecta sup oia illi⁹ rei admiratione: q; nec nūci⁹ qdē tātæ cla-
dis supfuit. Regina caput Cyri āputari: atq; i vtrē hūano sāguine op-
pletum conijci iubet: nō muliebriter icrepitans: satia te sanguine quē
sitisti: cuius per annos triginta insatiabilis perseuerasti.

Tomiris.
Darius

¶ Dari⁹ post aliquātū t̄pis: occiso Cyro rege regnū suscepit. Ca. ix.

Cābises

Nno ab vrbe cōdita: cc. xl. quito Darius: Cyro apud Scy-
thas interfecto: post aliquantulum interuallum sorte re-
gnum adeptus est. Regnavit enim medius eorum Cam-
bises Cyri filius: qui deuicta Aegypto cunctam Aegypti

Magoz
ausus

religionem abominatus cærimonias & templa eius deposuit. Post
hunc etiam magi duo sub nomine quem occiderant: regis regno ob-
reperere ausi: quiquidem mox deprehensi & oppressi sunt Darius ita:

Dari⁹ rex
eligitur
Attyrus

q; vnus ex his qui magorum audaciam ferro coercuerant: consensu
omnium rex creatus est: qui postq̄ Assyrios ac Babiloniam persarū
regno deficiente bello recuperauit. Attyro rege Scytharū hac vī ma-

Libidine
vni⁹ hois.
dvij. M vi
rorū mor-
ti exponū
tur.

xime causa bellum intulit: quod filiz eius petitis sibi nuptias nō ob-
tinuisset. Magna scilicet necessitas pro vnus libidine hominis. dvij.
M. virorum periculo mortis exponi incredibili quippe apparatus: cū
dvij. M. armatorum Scythiam ingressus: non facientibus hostibus
iustæ pugnz potestate: insuper repentinis in curribus extrema co-
piarum dilacerantibus. metuēs ne sibi reditus interrupto ponte Istri
fluminis negaretur: amissis. lxxx. M. bellatorum trepidus refugit:
quamuis hunc amissorum numerum inter damna nō duxerit & quē

habendum vix quisquam ambire ausus esset: perditum ille non sensit. Inde Asiam Macedoniamq; aggressus perdomuit: Jonas quoq; n: uali congressione superauit. Deinde in Athenienses: quod Ionas aduersum se auxilio iuuissent: impetum fecit: atq; arma direxit. Porro Athenienses ybi aduentare. Darium compererunt: quamuis auxilium a Lacedæmonijs poposcissent tamen cum detiueri Persas quatrduanæ religionis ocio compertum haberent: spem occasione fumentes instructis tantum. x. M. armatorum ciuium: & Plataensi bus auxiliariis. M. aduersum. dc. milia hostium campis Marathonijs proruperunt. Melciades ei tunc bello præfuit: qui celeritate magis q̃ virtute fræctus alacri satis expeditione prius hosti cominus in hæsit: q̃ posset expedito sagittarum iactu propulsari Tanta in eo bello diuersitas certandi fuit. vt ex alia parte viri ad occidendum parati ex alia pecudes ad moriendū preparatæ putarentur. cc. M. Persæ apud campos Marathonios ea tempestate ceciderunt. Sensit Darius hoc damnum: naz victus fugatusq; arreptis nauibus refugit in Persas. Cum autem instauraret bellum & vlcisci in victores moliretur: in ipso apparatu cōcidit olympiade septuagesima quarta: hoc ē post vrbe cōditā āno. cc. lxx. quito quo tpe Romę Popilia virgo ob crimē stupri viua effosa est. Xerxes Dario patri in regno succedens bellū aduersus græciam a patre susceptum: pquinquēniū instruxit: quod Demaratus Lacedæmonijs: qui tunc forte apud Xerxen exulabat: per tabellas primum scriptas. deinde ceras suis prodidit.

Ionas vincitur.

Persæ ad Marathone vincunt. Darius interitus Popiliæ supplicium Xerxes Dariosuccedit

¶ Xerxes dario in regnum patris successit.

Cap. x.

Egitur Xerxes, dcc. M. armatorum de regno & ccc. M. de auxilijs: rostratas etiam naues. M. cc. onerarias autē tria M. numero habuisse narratur: vt merito inopinato exercitui immensæq; classis vix ad porum flumina: vix ad igresum terras: vix maria ad cursū suffecisse memoratū sit. Huic tā incredibili tpib⁹ nr̃is agminis: cuius numerū nūc difficilius est astruī q̃ tunc fuit: vinci Leonides rex Spartanorū cū. iij. M. hominum angustijs Thermopylatum obstitit. Xerxes autem cōtemptu paucitatis obiecit viri pugnam: conseri manum imperat Porro illi: quorum cognati & communipulares in campis Marathonijs ocubuerant: & certaminis simul cladis extitere principiū. Deinde succedens sibi & turba maior ac segniorū iā neq; ad pcurrēdū libera neq; ad pugnādū exposita neq; ad fugiēdū prōpta solis mortib⁹ subiaceret: triduo optinuonō duorum pugna: sed cædes vnus populi fuit. Quarto autem die cū

Xerxis apud Marathone paratū nūciat lace demonijs Demaratus Numerosissima Xerxis copla. Leonides exercitus obstitit.

Leonide videret Leonides vndiq; hostē circūfundi: hortatur auxilia res socios
cōsiliū, vt subtrahentes se pugnae in cacumen montis euadant: ac se ad me-
liora tempora referuēt: sibi vero cū Spartanis suis aliā sortē esse sub-
Moriēdū eundam: plus se patriae debere q̃ vitae. Dimissis socijs Spartanos ad
eē Sparta: monet de gloria primū: de vita nichil sperandum: neq; expectandum
nis p̃sua: vel hostem vel diem: sed occasione noctis prorumpenda castra com-
det Leoni miscenda arma: conturbanda agmina esse. Nusquam victores hone-
des. stius: q̃ in castris hostium esse perituros. Persuasi igitur mori male in
Insignis vltionem futurae mortis armantur: tanquam ipsi interitum suū & exi-
Spartano gerent & vendicarent. Mirum dictū sexcēti viri castra, dc. M. irrum
rū virt⁹ in punt: tumultus castris totis oritur. Persae quoq; ipsi, Spartanos ad
hoste op- iuuant mutuis cædibus suis Spartani quæretes regē: nec inuenien-
pugnādo, tes cædunt sternūtq; omnia castra: peruagantur vniuersa: & inter den
Xerxes t- fas strues corporum raros homines vix sequuntur. Victores sine du-
restrē rui- bio non essent: nisi mori elegissent. Proelium a principio noctis in ma-
nā bello iorem partem diei tractum: ad postremum vincendo fatigati: vbiquif
nauali re q; eorum deficientibus membris visus est sibi mortis suae vltionem
sarcire stu satius ibi inter impedimenta cadauerum campūq; crassum & fe-
det migelatum sanguine palpitando lapsus & mortuus est. Xerxes bis
themisto- victus in terra nauale prelium parat. Sed Themistocles dux Athe-
cles, niensium cum intellexisset Ionas: quibus dum auxilium superiori
Ionas scri bello præbet: in se Persarum impetum verterat: in auxilium Xerxis
pta adhor instructam classem deducere: sollicitare eos partis suae nostiq; subtra-
tatione in here statuti. Et quia colloquendi facultas negabatur, locis ad quæ
crepat. Iones accessuri nauibus videbantur: proponi symbola: saxiq; affigi
Lege lu iubet: socios quondam & participes periculorum: nunc autem iuius-
stinū in se ste agentes apta increpatione corripiens: atq; ad antiquorum iurafœ-
cūdolibro derum religiosa adhortatione persuadens: precipueq; admonens vt
si verba commisso prælio cedentium vice inhibeant remos: seseq; bello aufse
scripte rant Igitur rex partem nauium sibi detinens spectator pugnae in lit-
monitiōis tore manet. Contra autem Artemidora regina Halicarnasi: quæ i au-
desideres xilium Xerxi venerat: inter duces primos accerrime bello immisce-
Artemi- tur: ita: vt versa vice in viro foeminea cautela: in foemina virilis auda-
dorahanc cia spectaretur. Cum autem anceps pugna esset: Iones iuxta præce-
plæriq; ptum Themistoclis paulatim se certamini subtrahere ceperunt quo
Arthem- rum defectio Persas iam fugam circūspicientes aperte fugere per-
siā appel- suasit: in qua trepidatione multe naues captæ: meræq; sunt. Plures
lant, tamen sæuitiam regis: velut immanitatem hostis timentes domū di

labuntur. Anxium tot malis regem Mardonius aggreditur suadēs regem in regnum redire oportere prius quam aduersa fama nouas res domi moliretur. Se autem si residuæ sibi copiæ traderentur & vltionem ab hoste exacturum & ignominia domesticâ propulsaturum aut si aduersa belli perseverasset: cessurū se quidem hosti: sed tamen sine regis infamia probato cōsilio exercitus Mardonio traditur Rex Abydum vbi pontem veluti victor maris conseruerat: cum paucis pificiscitur: sed cum pontem hybernis tempestatibus dissolutum offendifset: piscatoria scapha trepidus transijt. Erat sane quod spectare humanum genus & dolere debuerat: mutationes regū ac vel maxime varietate permetiens exiguo contentum latere nauigio sub quo ipsum pelagus ante latuisset & iugum captiuitatis sue vinctum ponte portasset: viliſſimo vniūseruuli egere ministerio cuius potētie dū montes excinduntur: valles replentur: amnes exhauriuntur: ipsa & rerum natura cessisset pedestres quoq; copiæ: quæ ducibus: commissæ fuerāt labore: fame: ac metu tabuerūt: & crudelcente morbo: tanta pestis tātaq; foeditas morientium exorta est: vt vię cadaueribus replerentur diræ etiam alites: improbæ bestię: escharum illecebris sollicitatē moribundum sequerentur exercitum. At vero Mardonius cui reliqua belli Xerxes commiserat: afflatus primum successu breui: mox in extrema deiectus est. Olynthum siquidem Græciæ oppidum expugnauit Athenienses varia sollicitatione adducere in spem pacis aggressus est: vbi inexpugnabilem eorum libertatem videt: incensa vrbis parte in omnem Boetiam belli apparatus deducit. Illi quoq; eum centum milia Græcorum insecuta sunt & commisso sine mora prælio Mardonium deletis copijs ipsius velut in naufragio nudum cum paucis fugere compulerunt: castra regijs opibus referta ceperunt: non paruo quidem antiquæ industrię damno: nam post istius prægediuissonem aurum Persicum prima virtutis Græcię corruptio fuit. Vrget igitur inceptus miseros extrema perditio: nam forte eodem die quo in Boetiam Mardonij copiæ deletæ sunt: pars Persici exercitus in Asia sub moenib; Michales nauali prælio dimicabat. Ibi nou⁹ repēte rumor vtriusq; classis & ppli impleuit aures Mardonij extinctas copias Græcos extitisse victores Mira diuini iudicij ordiatio In Boetia oriētē sole bellū fuisse pmissū In asia meridianis horis sub eadē dietatis spatijs maris terræq; interiacentibus nunciatum: cui rumor vel maxime astipulatum est: quod Persas audita clālocitas.

Iones a p
sis defici
unt

Mardōij
ad Xerxē
suasio.

Xerxis fu
ga

Attende i
Xerxe for
tunę varie
tatem

I con
De quo
vbi
de lo
dine

Mardonij
us ausu
gere p pul
sus.

Fame ve
locitas.

de sociorum primū dolore dehinc desperatiōe correptos: nec bello expeditos: nec fugæ habiles reddidit. Atq; ita cōsternatos p̄ligatos q; constantior factus hostis successu foelicitatis inuasit.

¶ Xerxes rex a suis occisus est.

Cap. xi.

Xerxis
interitus,

Erxes bello in Græcia infœliciter gesto: contemptibilis suis factus per Arrabanum præfectum suum in regia circumuentus occiditur. O tempora desiderio & recordatione dignissima. O dies illos inoffense serenitatis: qui nobis velut e tenebris respiciendi proponunt: quib; breuissimo interuallo de visceribus vni; regni decies nouies cētena milia viroꝝ trib; proximis regib; tria bella rapuerūt: vt taceā de infœlicissima tūc Græcia: que totum hūc: de quo nūc hebescim; numerum moriēdo superauit. Leonides ille clarissim; dux Lacedemonioꝝ in bello isto aduers; Xerxem qd̄ supremū ipsi atq; hostib; fuit: cū sexcentis famosissima illa icitamēta dixisset: prādetē: itaq; ap̄d iferos cenaturi: auxiliari; tū: quos excedere bello iubebat misericorditer suasis: vt se ad meliora tempora reseruarent. Ecce cū ille p̄miserit futura meliora: isti;q; asserāt meliora p̄terita: qd̄ aliud colligi dāt: vtroq; in suis detestante p̄sentia: nisi aut semper bona esse: sed igrata: aut nunq; omnino futura meliora? At romē: vt ad id temp; redeā: vnde digressus sū: neq; enī interuallo miseriarum ad alios trāsire cōpellor: sed sicut se quondā efferuentia mala vbq; ipsis actibus colligarunt: ita etiam permissa referuntur: nobis quippe conferre inter se tempora vr̄bis: non cuiusquā partis eius laboribus insultare propositum est.

¶ Quod grauis pestilentia Romam inuasit.

Cap. xij.

Roma pestilētia corripitur.
Futurę pestis idiciū
Ebuti; & seruilis
consules peste correpti interiere,

Ome ergo post vr̄bez conditam anno. cc. sexagesimo suscepso ad modicum bello grauis pestilantia: que semper ibi raras inducias aut factas intercepit: aut vt fierent coegit: per vniuersam ciuitatem violenter incanduit: vt merito precedente prodigio coelum ardere visum sit: quando caput gentium tanto morborum igne flagrauit. Nan eo anno Ebutium & Seruilium ambos consules pestilentia cōsumpsit: militates copias plurima ex pte confecit: multos nobis p̄cipueq; plēbem fœda tabe delēuit: quis iam superiori etiam quarto anno oborta lues eundem populum depopulata sit.

¶ Post pestilentiam multa & graua bella sustinuerunt

Romani,

Cap. xij.

Roximo de hinc anno ciues exules seruicq; fugitiui duce Roma ex Herdonio viro Sabino inuas(er)unt: incenderuntq; Capito- ulib⁹ & ser- lium: vbi fortissime quidem Valerio consule & imperato- uis inuadit re obstitere iuniores: sed a deo atrox & graue discrimen Herdoni⁹ exulum proelij fuit: vt ipse quoq; consul Valerius ibi fuerit occisus: & idigna- dux. de seruis victoriā in super etiam sua morte fœda uerit: Sequitur an- nus in quo coniuncto exercitu cōsul obsessus est: nā Minutiū cōsu- Valerij: cō- lem cōgressum plio Aequi Volsciq; superarunt: & fugientem in Al- fulsiterit⁹ gidum: fame ferroq; cinxerūt: actumq; infelicit(er) foret ni Quintius. Minuti⁹ Cincinnatus: precipuus ille dictator artam obsidionem oppresso ho- vincitur. ste soluisset qui repertus ruri ab aratro accersitus ad imperij fasces: Quiti⁹ Ci- sumpto honore: instructoq; exercitu mox victor effectus iugū bouz cinnatus, equis imposuit: victoriāq; quasi stiuā tenēs subiugatos hostes pre- se egit primus. Anno qui ab vrbe condita proximus trecētesimo fuit dū legati ad Atheniēses propter Solonis leges deferēdas missi expe- ctantur: arma Romana fames pestilentiaq; compescuit Ipso aut tre- centesimo anno hoc est olympiade nonagesima quita potestas: cōsulū decem viris tradita constituendarum legum Articarum gratia ma- gnā reipublicę perniciē inuexit: nam prim⁹ ex decē viris: cædetib⁹ appi⁹ clau- ceteris sol⁹ Appius Claudius sibi continuauit imperiū: statimq; ali- dius. orum coniuratio subsecuta est: vt more cōtempito: quo insigne impe- rijs penes vnū: potestas aut cōmunis erat: omnes omnia proprijs libi- Cōiuratō claudiana- dinibus agitabant. Itaq; inter cetera: q̄ insolētissime cūcti p̄sumebāt repēte singuli cum duodenis fascibus ceterisq; imperij insignib⁹ p̄- cefferūt: de nouo iprobæ ordinatiōis incepto ablegata religione cō- sulū emicuit agmen tyrannorum duabus tabulis legum ad decem priores additis: augentesq; insolentissimo fastu plurima: die quo de ponere magistratum mos erat cum ijs dē insignibus processerunt Ma- xima Appij Claudij libido auxit inuidiam: qui vt virginij virgini stu- prū inferret prius seruitutis causam intulit: quam obrō adactus Vir- Virgis se- ritas i filiā- ginij pater dolore liberatis & pudore dedecoris protractam adser- uitatem filiam in conspectu populi prius parricida prostrauit: qua- populus necessitate atrocitatis permotus: & periculo libertatis ad- monitus montem Auentinum occupauit armatus Nec tueri armis libertatem destitit: nisi postq̄ se coniuratorum conspiratio ipsis quo- q; honoribus abdicauit. Tertia & quinta post centesimam olympia- dem per totum fere annum tam crebri tamq; etiam graues in italia Terre mo- terræ motus fuerunt: vt de innumeris quassationibus ac ruinis villa- tus.

Aest⁹ & sic r⁹ oppidorūq; assiduū Roma intus fatigare. Deinde ita & torrida
citatis itē: ficitas fuit: vt plētis tūc futuriq; anni spē gignēdis terrā fructib⁹ ab
sio. negarit. His deniq; tpi⁹ cū Fidennates hostes maximorū auxilioz
Fidēnates manu stipāte terribiles Romanis arcib⁹ iminerēt: Aemili⁹ tertio dicta
Aemilius tor magnā malī molē īplis Fidēnis vix captis depulit: & sanauit: tan
ta ī īplis erat maloz aīoz ptētio: vt vel domesticę clades supfusā fo
rinsec⁹ bella oblitterarēt: vī post dāna belloz īdūcias relaxatas diuer
se pestes celo terraq; excādescētes īcessabili īfestatiōe corrūperant.

¶ Qā Sicilia semper fuit nutrix tyrannorum. Cap. xliij.

Sicilia ty
rānos edu
cauit

Sicilia ab initio patria Ciclopum: & post eos semper nu
trix tyrannorum fuit. Sē pe etiam captiua seruorū: quo
rum primī carnib⁹ hominū medij cruciatibus postre
mi mortibus pascebantur: excepto eo: quod externis bel
lis aut praeda habebatur: aut premium. Hāc vt q̄breuif
sime absoluam: requiem malorum: nisi nūc nescit: immo
vt euidēt⁹ diuersitates temporū declaren⁹: sicut ātea vel

Sicilianæ
fortune vi
cissitudo.

intestinos vel externos tumult⁹ perpeffa est inter omnes sola semper:
ita nunc ex omnibus sola nūq; pati⁹: nā etiā vt fileam de diuturnitate
vel illi⁹ calamitatis: qua pssa est: vel isti⁹ e contrario qua fruitur pacis

Aetna

Aetna ipso: que tunc cum excidio vrbū atq; agroz crebris eruptio
nibus æstuat: nunc tantum innoxia specie ad preteritorum fidem
fumat. Igitur vt ptermittā interim de tyrānis: quorum mos qui fuit
vltor successor effectus est medio tempore: hoc est anno ab vrbe cōdi

Regyni

ta. ccc. xxxv. cū Regyni apud Siciliā discordia laborarent: ciuitas
q; per dissentionem diuisa ī duas partes esset: pars vna veteranos ab
Himerayrbe siciliæ ī auxilium vocauit. Porro illi pulsīs ciuitate pri
mum his contra quos implorabantur: deinde mox cæsis etiam illis
quibus ad auxiliandum conuenerāt vrbem cum coniugib⁹ & liberis
socioz occupauere: ausi facinus nulli tyrannocomparādum quippe
cū Rhegynis quicquid vīs perpeti sat⁹ fuerit: q̄ vt vltro inuitarent
quibus patriam: coniuges: liberos: ac penates ipsi extorres ad predā

Catinēses

relinquerent. At etiam Catinenses: cū Syracusanos graues īfestolē

Ath. claf.

q; paterentur ab Atheniensibus auxilia poposcerunt. Sed Atheniē

sis ī siciliā

mittitur. fere: cum & sibi propagare molirentur imperium: & Syracusanā claf
sem nuper instructam Lacedemonijs pfcere vererētur Et qm̄ Athe
nienfes qui missi erant: cæsis hostibus psp̄era initia sumpserant: ma
iores copias robustioremq; exercitum cum Lachete & Chariade du

cib⁹ in siciliam reducerūt. Sed Cathinēses belli tedio p^{ro}moti: cū Syracusanis foedus ineunt auxilia Atheniēsiū sp^{er}nūt: Post autem Syracusanis cōditōes pacis meditatione dormitationis transgrediētib⁹ Legati Ca
denuo legatos Athenas mittunt: qui capillo barbaq^{ue} squalidi: & lugu^{ti} tinēsim.
bribus pannis induti: misericordiam atq^{ue} auxilium & sermone & ha^u Lugubres
bitu precarentur. Igitur magna classis instruitur ducibus Nicias & scdo eunt
Lamacho: tantisq^{ue} viribus Sicilia repetitur: vt suffragia sua & hi time athenas
rent qui impetrauissent. Athenienses duas illico pedestres pugnas Nicias La
secundis successibus faciunt: confertosq^{ue} in vrbe hostes et obiecta clas machus
se circumdatos terra mariq^{ue} concludunt. At Syracusani fractis fessis: Atheⁿ
q^{ue} rebus auxilium a Lacedæmoniis petunt: a quibus mox mittitur,
Gilippus solus quidem, sed in quo omnium presidiorum instar pre Gilipp⁹
ferebatur: qui veniens vt audiuit inclinatum iam belli stratum: auxi^{li} Lacedæ
liis partim in grecia: partim in Sicilia contractis: opportuna bello lo monius
ca occupauit. Deinde duobus preliis victus: nec territus: tertio con
gressu, Lamachum occidit: hostes in fugam vertit socios obsidione Cēdīt La
liberauit. Hinc athenienses terrestri prelio victi experimenta maris machus
ineunt & nauali certamine parant congregi: quo cognito, Gilippus
classem instructam a lacedæmoniis accersit: & que Atheniēses in locū
amissi ducis Demosthenē & Eurimedontē cū supplemēto copiarum Demo
mittūt. Pelopōnēsi quoq^{ue} cū multarum vrbiū cōsensu & decreto i^{ge} sthenes
tia, Syracusanis auxilia misere. Ita sub specie socialis belli domesti Eurime
cos mot⁹ exequuntur: & quasi de Græcia translātū certamē i Siciliaz dontes.
fuerit: sic ex vtraq^{ue} parte summis virib⁹ dimicatur Igitur Athenien^{ses} Atheniē,
ses prima congressione vincūt: castra quoq^{ue} cū oī pecunia vel publi vincūt,
ca vel priuata: & cū vniuerso iⁿstru^{cto} diuturnæ expeditiōis amittūt.
Fractis opibus & in angustū redactis suadet Demosthenes: dū nōdū
oīno res perditæ sūt q^{ui}libet videantur afflicti: domum redeant. Si
ciliaq^{ue} decedāt. Nicias autē pudore malegestarū rerū ab initio despe
rator reddi⁹ manere contēdit. Reparāt nauale certamē & mox p^{er} in
scitiā in angustias Syracusani maris deducti iⁿsidii hostiū circūueni Euriloc⁹,
untur Euriloc⁹ dux prim⁹ occidit. xi. naues incēdūt. Demosthenes Clades,
& Nicias classē dimittūt quasi tutius terrena expeditiōe fugituri Gi^{li} Athe,
lipp⁹ autē primū naues eorū relictas. c. xxx. inuadit de hic ipsos fugiē
tes p^{er}sequi aggressus capit: ceditq^{ue} plurimos. Demosthenes dede
cus seruitutis voluntaria morte declinat. Nicias vero indignatur
p^{er}q^{ue} vitam dedecore captiuitatis accumulatur. Igitur Athenienses
biennio apud Siciliā nō sine Lacedæmoniorum damno conflictas

Voluntariū titalijs domi malis circūueniuntur. Alcibiades enī dux pridē aduer-
 Alcibia- sus Siracusas pronunciat: mox ad iudiciū p quadā ifsimulatiōe de
 dis exiliū tētus voluntario exilio Lacedemoniā se cōtulit: inpulitq; spartanos:
 Alcibia- vt turbatis Athenienfīb⁹ nouo rursum bello infisterēt: neq; eis respi-
 dis odiū randi spatium qui opprimerētur relaxarēt: cui incepto ita Grācia
 in Athe- oīs astipulata ē quasi ad cōmune incēdium restinguēdū bono publi-
 Darius, co cōgestis viribus cōsuleretur. Darius etiā rex psarum memor pa-
 Thissa- terni auitq; in hac vrbē odij: p Thissaphernē prefectum Lydiæ cum
 phernes. Lacedæmonijs fœdus pacificū: eisq; sumpt⁹ belli & copias pollicet.
 Mirum dictū: Atheniēsiū tātas ea tēpestare opes fuisse: vt cum ad-
 uersus eos: hoc ē aduers⁹ vnā vrbē Grāciæ: Asiæ totiusq; oriētis vi-
 ribus icursum sit: pugnādo sæpeneq; vnq; cedēdo cōsumpti magis vi-
 deātur fuisse q̄ victi. Principio. n. Alcibiades oēs socios deficere ab
 his ad Lacedæmonios coegit: sed & ab his quoq; p inuidiā infidias
 appetitus aufugit: & ad Thissaphernē in Mediā cōcessit: cui statim ac-
 cōmodato ingento & apri eloquij gratia familiarior factus: psuadet:
 ne Lacedæmonios tā pfusis opib⁹ adiuuaret: iubet eū poti⁹ istius cer-
 taminis arbitrum spectatōrēq; fieri debere: integrasq; Lydiæ vires
 aduersus victorē referuādas. Quāobrem Thissaphernes partē clas-
 sis cum aliquāta manu deduci Lacedæmonē iubet: ne vel abundātes
 suffragijs: alieno tuti periculo dimicarent: vel in totū destituti: susce-
 ptum certamen omitterent.

¶ Discordia Atheniensium: & bella grauis.

Cap. xv.

Pud Athenienses vero cū diu domestica discordia agi-
 taretur: imminente piculo summa imperij ad senatum po-
 puli voluntate transfertur: q̄ppe odio discordiæ nutriun-
 tur. At vbi necessitas incubuit postpositis priuatis cau-
 sis atq; odijs in cōe consulitur. Sed hoc ipsū cum propter insitā gēti
 superbiam & tyrannicas libidines pnciosū foret: tādē Alcibiades
 exul ab exercitu reuocatur: & dux classis cōstituit. Quo cōperto pri-
 cipes primo Spartanis vrbē proderemoliti sunt: deide cū id frustra
 cogitassent: in exilium spōte cesserunt. Igif Alcibiades patria libera-
 ta classe in hostes dirigit. Cōmisso plio victoriā Atheniēses quapellūt
 Porro autem maior pars Spartani exercitus cēsa: duces quoq; pene
 oēs interfecti & lxxx. naues capte absq; his quę in confliū in cen-
 demerseq; perierunt. Rursum bellū in terram translātum Spartanis
 eque infeliciter cessit: qbus rebus fracti Lacedæmonij petiere pacē
 nec tamen impetrare potuerūt. Pręterea Syracusana p̄sidia in Sici-

Reuocat
 ab exilio
 Alcibi-
 ades.
 Athe. vi-
 ctoria.
 Spartano
 ruz ruine.

liam audita Carthaginensis belli infestatione reuocata sunt. Quā obrem Alcibiades classe victrici totā Asiā puagatur: bellis incēdijs credibus rapit: sternitq; oīa. Vrbes q̄ dudū a societate defecerant capit: recipitq; q̄ plurimas. Sic Alcibiades magni nominis factus athenas cū admiratione & gaudio omnium victor igreditur. Paruo post Intervallo auget vīres: exercitū classemq; numero. puehit: rursumq; Asiā petit. Lacedæmonij vero Lysandrum ducē classi belloq; preficiunt. Cyrus aut frater Darij in locū Thissaphernis Ioniz Lydiæq; p̄positus magnis eos opibus auxilijsq; confirmat. Lysander itaq; Alcibiadis exercitū prædæ intentū: ac p̄ hoc vbiq; dispersum ac vagum repentino incursu opprimit: sine conflictu aliquo vicit: cæditq; fugietes. Magna hæc clades Atheniēsis: & multo atroci⁹ vulnus: q̄ dudum inflixerant: susceperunt: quo comperto Atheniēses opinati sūt Alcibiadē antiquum exiliij sui dolorem: isto scelere proditiōis vindicare curasse: ideo in locum ei⁹. Cononē constituūt: cui residuā manū & sūmam belli cōmittunt: qui supplere salte⁹ numero exaustas copias volens senes & pueros legit: exercitumq; cōscripsit. Sed huiusmodi manus moram bello non attulit: quippe qd̄ robore non numero confici solet. Itaq; statim in bellis manus vel capta vel cæsa ē: tantaq; strages occisorum: illo prelīo facta est: vt deletum non soluz regnum: sed esset nomē. Atheniensium videretur. At illi desperatis rebus statuunt vrbem peregrinis dare: vt qui per totam Asiā paulo ante dominati sunt: nunc ex hac colluue muros saltem libertatēq; tueantur: & quis vel suo iudicio ad hæc tuenda ēt obiectis muris nō sufficiant: iterum tamen expiri nauale prelīum parant. Exps consilij furor dolorem virtutem putat: quantumq; meditatū ira: tantum p̄mittit audacia. Itaq; omnibus partim captis: partim interfectis de ipsīs quoq; reliquis nihil reliqui factum est. Solus dux Conon supstes bello & populo: timens ciuium crudelitatem ad Cyrum regem concessit. Euagoras autem dux Lacedæmoniorum adeptis omnibus ciuitatibus nihil Atheniensibus preter inanem vrbem religit: nec hoc diu: nam & ipsam vrbem postea obsidione circumdedit. angebat intri secus fames: desolatio: & morbus obsessos. Et cū post oīa miseriarū abominamenta: q̄t dicere horroris est nihil spei p̄teritæ p̄ter mortē occurreret: pacem petinēt. Magna hinc inter Spartanos & socios fuit deliberatio: & cum plurimi ingetissimam ciuitatē sternēdam solo populūq; infestissimū cum ipso nomine abolendū. prouocarent: Spartanī negauerunt se permissuros: nisi vt e duobus Græciæ oculis d. i.

Asiam op
pugnat
Alcibiades.
Alcibiades
dis succes
sus.
Lysander
lace. dux.
Cyrus
Prædaciū
interitus.

Conon.
Qd̄ robo
renon nu
mero cōfi
ci solet.
Profliga
ti.
Athenien
ses cōster
nuntur.
Antēde sē
tentiā Co
nonis ad
Cyrum
fuga
Euagoras.
De euer
tendis
Athenis
consilium

lis vnus erueretur: insup etiam pacem pmiserūt: si Pyræi port⁹ ducē
 Athenien- tia in vrbe munimina verterentur: nauesq; reliquas vltro traderent,
 ses i Lace Huic cōditioni addictis & succumbētib⁹: Lacedæmonij Lylandruz
 demoni- ad cōponendas in vrbe parēdi leges cōstituerunt. Insignis hic ānus
 orū pote- & expugnatōe Athenarū: & morte Darij Persarum regis: & exilio
 statem cel- Dionisij Siciliæ tyranni fuit. Igitur, xxx. rectores Atheniēsib⁹ ordi
 fere. nati, xxx. tyranni exorūtur: qui prio se tribus, M. satellituz stipant:
 Annus isti mox etiam dcc. milites victoris exercit⁹ laterib⁹ suis circūponūt: cæ-
 gnis. dem omniū pass m futurā: occiso Alcibiade auspiciatur: qui fugiens
 Rectores in itinere claus⁹ cubiculo viuus incē⁹ est: quo interfecto: vltore quas
 xxx. qui si sublato: secuti miseras vrbis reliquias cædib⁹ rapinisq; exhauriūt:
 Athenien Theramenē quoq; vnum ex numero suo: cui hæc displicere sēserūt:
 ses tyrāni i exemplūq; reliquorum trucidāt. Itaq; omnes passim ex vrbe diffu-
 dem exer- giunt sed interdictu Lacedæmoniorum: cum p totā Græciā exulib⁹
 cuere. negaretur hospiciū: omnes se ad Argos ac Thebas contulerunt: vbi
 Cæditur ita hospitalitatis obsequio fræti sunt: vt non solū dolorem amissę pa-
 Alcibiades. triæ lenirent: verū etiā spē recuperandę meditarentur. Erat inter exu-
 Therame- les Thrasylbulus vir strenuus: & generis nobilitate inter suos clar⁹:
 nis iterit⁹. qui auctor audēdi p patria fuit. Itaq; castellum Philenē Atticorū fi-
 Thrasyl- niū collecti exules capiūt: multarumq; ciuitatū opib⁹ adiutij vires ca-
 buli stre- pessunt quib⁹ quoq; Lysias Saracusanus orator: quasi in auxiliū vr-
 nuū facin⁹ bis qnæ esset patria cōmunis eloquentiæ. d. milites cū stipendijs su-
 Lysias ora- is misit: atrox id proelium fuit: sed his pro patria: pro libertate: illis p
 tor. aliena dominatione certantib⁹ animorum atq; causarum ipsa quoq;
 Frangit & tulit pugna iudiciū: nam victi tyrāni in vrbe refugerūt: oēs q; quos ex
 attollit vi- atheniensib⁹ prius sibi satellites legerat tūc suspectos pditionis ab
 res in mili- vrbis custodia remouerunt: Thrasylbulum quoq; ipsum tentare cor-
 te causa. ruptione ausi sunt: qd vbi frustra spū est: accersitis a Lacedæmonia
 Tyrānog- auxilijs: rursus in bellū ruūt: vbi duo sequissimū omnium longe tyran-
 cædes. norum trucidātur. Cæteros victos & in fugam versos: Thrasylbulus
 Thrasyl- vbi vel maxime athenienses esse intelligit clamore cōsequitur: orōe
 buli ad- retinet: pcib⁹ ligat: pponēs ante oculos eorū: quos fugere vlt ad quos
 hortatio, refugere vellēt: sibi aduersus. xxx. dominos: non aduersus ciues mi-
 seros bellū esse susceptum. Quin potius: oēs qui se meminertint esse
 Atheniēses sequi oportere Atheniēsū libertatis vltiores. Itaq; hec
 exhortatio tm apud eos valuit: vt mox reuersi in ciuitatem tyrānos
 arce decedere atq; Eleusin emigrare cōpulerint: qui postq in societa-
 tem vrbis ciues suos eatenus exules exceperunt tyrānos in bellum

emulatione suscitant: quib⁹ libertas aliorum quasi ipsorum seruitus videbatur. Tūc indicta pugna cū prius quasi ad colloquiū cōuenirēt circumuenti insidijs veluti pacis victimæ trucidātur. Ita reuocati in vnum post inexplēbiles magnorum lachrymas gaudioꝝ hęc patrię fundamina recuperatę libertatis instaurāt: pposita iurisiurandi contestatione vti discordiæ aiositatesq; pteritę in obliuionem ppetuam atq; in immortale silentium deducantur. Quod passionis genus q̄si nouam vitę institutionem nouamq; felicitatem stat⁹ sui informātes Amnestiā vocauerunt: idem abolitionem malorum. Sapiētissima fu it hęc Atheniensiu p̄sertim post tanta miseriarū documenta. p̄uisio: si quo pacto res hūanę manente cōsensu hominum vt ordinant: vale rent. Sed adeo hoc idē placitū inter ipā pene placiti verba corruptus est: vt vix intercedente biēnio Socrates ille clarissim⁹ philosophoꝝ: ad act⁹ malis veneno sibi apud eos vitā extorserit. Deinde vix .xl. annis interuenientib⁹: vt alia fileā iidem Atheniēses adēpta sibi peni⁹ libertate sub Philippo Macedonum rege seruerint.

¶ Per concordiam res minimas crescere: & p discordiam labi maximas: Cap. xvj.

Erūtānē sapientissimi omniū Atheniēses: et suis malis satis docti: cōcordia minimas res crescere: discordia maximas labi: cūctaq; vel bona vel etiam mala q̄ foris geruntur internis eēradicata & emissa principijs: dōi abster fere odia & foris bella presserunt: reliquerūtq; posteris suis de ruina sua exēplū: de reparatiōe cōsiliū: si tñ ob ifirmissimā hūanę mētis mutabilitatē: qd in afflictis reb⁹ consuli: in p̄speris seruaret. Iisdē fere dieb⁹ bellū ciuile imo etiam plus q̄ ciuile vix parricidio terminatum apud Persas gerebatur: mortuo enim rege Dario cū Artaxerxes & Cyrus filij ei⁹ de regno ambigerēt: tandē magnis apparatib⁹ magnis puinciarū ac populorū ruinis est vtriq; certatum: in quo cōflictu cū e diuerso concurrētēs sibi ābo fratres mutuo cal⁹ obiectauisset: prior Artaxerxes vulnerat⁹ a fratre equi velocitate morti exēpt⁹ euasit. Cyr⁹ autē mox a cohorte regiā oppress⁹ sinē certamini dedit. Artaxerxes ergo & p̄da fraternę expeditiōis & exercitu poti⁹ potestātē regni parricidio firmavit: sic vniuersa Asia atq; Europa p̄t i se singulę parti iter se iuicē funerib⁹ & flagitijs p̄miscebāt. Esse paruissia pagina verbisq; paucissimis quātos de tot puincijs: populis atq; vrbibus non magis explicui actus operum q̄ implicui globos miseriarum.

d. ij.

Cædunt

tyranni.

Libertas

atq; recu

perata.

Amnestia

quid,

Socrates

veneno in

terēptus

Athenien

sium sub :

Philippo;

seruitus.

Cōcordia

Athe.

Bellū ciuile

le apd Per

sas.

Artaxerx

xes.

Cyrus.

Se excu- Quis enim cladem illius temporis: quis fando funera explicet aut
 sat orosij æquare lachrymis posset dolores: Veruntamen hæc ipsa quia multo
 a describē interiectu sæculorum exoluerunt: facta sunt nobis exercitia ingenti-
 da Persa- orum et oblectamenta fabularum: quamq̃ si quis i tentius adhibebat
 rū clade ci- animum: selesq̃ toto mētis affectu ipsis pene causis bellisq̃ permisco
 nili. at: ac rursus veluti in arce spectaculi constitutus vtrumq̃ in suis qua
 Terremo- litatibus tempus permetiatur: facile dixrim eum iudicaturum: neq̃
 i Sicilia illa nisi irato atq̃ auersato. Deo posse tam infelicitè perturbari ac
 Aetne in- ermisceri neq̃ ista sic nisi propitio & miserante componi. His deinde
 cediū mul- temporibus grauissimo motu terræ concussa Sicilia: insuper & estu-
 ta deua- antibus Aetnæ montis ignibus fauillisq̃ grandibus & calidis cū de-
 stās. trimento plurimo agrorum villarumq̃ vastata est Tunc etiam Atha-
 Athalētei lente ciuitas Locris adhærens terræ contigua repentino maris impe-
 ruinā pla- petu abscissa atq̃ in insulam desolata est.: Atheniensium quoq̃ mi-
 psa. serabiles reliquias pestis inuasit: diuq̃ populata est.

Athe, pe-
 stis.
 Veiorū de
 cenis obli-
 dio.

Attende
 rōanorū fa-
 cin? i ob-
 sidione Ve-
 iorum
 Galli se-
 nonēses i
 Romā ir-
 ruperunt
 Brēnus
 dux seno.
 Clusia q̃ &
 nūc Dusia
 Fabi? sul-
 us
 Cremera.
 Senatōz
 cades

De bellis romanorum.

Cap. xvij.

Nno ab vrbe condita. ccc. l. v. obsidio Veiorum. x. continu-
 is annis obessor es magis q̃ obsessos detruit: nam Roma
 ni repentinis sæpe hostium eruptionibus comminuti: pre-
 terea in hibernis bella sortiti: hyemare sub pellibus: po-
 streum famem ac frigus in conspectu hostium perpeti coacti sunt:
 urbem nouissime sine vilo digno Romanæ virtutis testimonio cuni-
 culis & clandestina obreptione coeperunt. Hanc vtilem magis q̃ no-
 bilem victoriam: primo dictatoris Camilli: qui eam de Veientibus
 patrauit exilium: de hinc irruptio Gallorum & incendium vrbis i se-
 quitur: cui cladi audeat quisquam: si potest aliquos motus tempo-
 ris huius comparare: quis non æque pendeat præteriti mali fabulā
 presentis iniuria. Igitur Galli cenones duce brēno exercitu copioso
 & robusto nimis: cum urbem Clusiam: quæ nunc Dusia dicitur obli-
 derent: legatos romanorum: qui tunc componendæ inter eos pacis
 gratia venerant in acie aduersum se viderūt pugnantes qua indigna
 tione permoti Clusini oppidi obsidione dimissa totis viribus Romā
 contendunt. Hos ita ruentes fabius cum exercitu cōsul excipit: nec
 tamen obstitit: immo potius hostilis ille impetus quasi aridam sege
 tem succidit: strauit & transit. Testatur hanc Fabij cladem fluuius A-
 lia: sicut Cremera fabiorum. Nū enim facile aliquis similē ruinam
 Romæ militiæ recenseret: etiam si Roma insuper incensa non es-
 set patentn galli urbem penetrāt: trucidāt rigentes simulacrorū mo-

do in suis ædibus senatores eosq; incendio domorum crematos lap-
 su culminū suorū sepeliunt vniuersam reliquam iuuetutē. quā cōstat
 vix mille hominū tūc fuisse in arce Capitolij montis latitantem ob-
 dione concludunt: ibiq; inſoelices reliquas fame: peste: desperatione
 formidine terunt: ſubigunt: vendunt: nam mille libris auri diſceſſio:
 nis: precium paſcuntur: non q; apud Gallos Roma parui nominis
 fuit: ſed q; illam ſic iam ante detriuerant: vt amplius tūc valere nō
 poſſet. Exeuntibus Gallis: remanſerat in illo quondam vrbs ambi-
 tu inſormium ruinarum obſcena congeries: & vndiq; per impedita
 errantium: & inter ſua ignotorum offeſſa vocis imago: reſponden-
 tis trepidos ſuſpēdebat auditus. horrore quatēbat animos: ſilen-
 tiorq; ipſo terrebat. Siquidem materia pauoris eſt: raritas ipſa vocis.
 Hinc illis mutare ſedes aliud incolere oppidum: altero etiam cenſeri
 nomine cogitatum placitum atq; tentatum eſt. En tempora. quorum
 comparatione præſentia ponderantur: en quib; recordatio ſuſpirat:
 en que incutūnt de electa: vel potius de neglecta religione poeniten-
 tiam: Reuera pares pares ſunt: & conferuntur inter ſe hæ duæ capti-
 uitates: illa ſex menſibus deſeuiens: & tribus diebus iſta tranſcurrens
 Galli extincto populo: vrbe deleta: ipſius quoq; Romæ nomen i ex-
 tremis cineribus perſequentes: & Gothi relictā intentione prædan-
 di ad confugia ſalutis: hoc eſt ſanctorum locorum agmina ignata i co-
 gentes. Ibi vix quemq; inuentum ſenatorem qui vel abſens euaserit
 hic vix quemq; requiri: qui forte vel latens perierit recte ſane poſſet
 comparari hunc fuiſſe ibi ſenatorum numerum qui fuerit perditorū
 Plane quod reproditur fatendum eſt: in hac clade preſenti plus deū
 ſæuiſſe homines minus: tum peragendo ipſe: quod illi non impleuiſ-
 ſent cureos miſerit demonſtrauit quippe cum ſupra humanas vires
 eſſet incendere æneas trades & ſubruere magnarum moles ſtructu-
 ratum: ictu fulminum ſotum cum imaginibus vanis: que ſuperſtitio-
 ne miſerabili: vel deum vel hominem mentiuntur: abiectum eſt horū
 q; omnium abominatorum quod immiſſa per hoſtem flamma nō a-
 diſt: miſſus ecceſſo ignis euertit. Et quoniam vber dicendi materia
 eſt: que nequaquam hoc concludi libro poſſet hic preſentis voluminis ſi-
 nis ſit: vt in ſubſequentibus cætera proſequamur.

Pactio
 diſceſſus.
 Attende
 Romanæ
 fortune te
 nuitatem.

Gothi
 Romā va-
 ſtauerē
 quoz ipe
 tū gallis
 ſeno. cōpa
 rat

¶ Pauli Oroſij Tertiij Libri inſtituto.

Cap. I.

Id. iij.